

Karpedambruget på Gråsten Statsskovdistrikt

Karperne

Karpen er oprindeligt en asiatisk fisk, og er udbredt fra Manchuriet over Japan, Kina og Mellem-Asien til egnene ved Sortehavsfloderne. Den blev indført til Europa af romerne og fik i 1300-1500 tallet en betydelig udbredelse. Den er antageligt kommet til Danmark i den tidlige middelalder, oprindeligt som dambrugsfisk. Peder Oxe nævnes som en af dem, der fra 1560 virkelig satte gang i karpeavl. Karpen er siden forvildet fra dambrug eller blevet udsat i større og mindre vande, hvorfor den i dag findes mange steder.

Levevis

Karpen lever i søer, damme og langsomt flydende floder. Den spiser hovedsageligt bunddyr og dyrisk svæv. Den finder hovedsageligt føden på søbunden, men kan også indtage dyr og plantefrø fra overfladen. Karpen spiser ikke planter da den ikke kan fordøje dem.

Historie

Der har i flere århundreder været karpedambrug ved Gråsten Slot. Da slottet blev solgt på tvangsauktion i 1725, nævnes i beskrivelsen, at der er karper i Horskobbel dam. Billeddam, og nogle damme ved Dalsgårde nævnes også som fiskedamme. Hvordan dambruget udviklede sig op til sidst i 1800-tallet, ved vi så at sige intet om. Først da Hertug Ernst Günter overtog

Gråsten Slot i 1884, kom der for alvor gang i dambruget. Siden har karpedriften knyttet sig til dammene omkring huset, hvor fiskemesteren boede, samt et stigende antal opdæmmede søer på distriktet.

Fiskemestre

Hertug Ernst Günter så store muligheder for at drive et rationelt karpedambrug omkring Gråsten Slot. I 1897 hentede han Fiskemester Rudolph Handke til Gråsten. Hertug Ernst Günter kendte Fiskemesteren fra godset i Primkenau, hvor Handke havde gennemgået sin læretid og fået en uddannelse som Förster.

*Handke passede karperne med stor ildhu.
Her med en stor moderkarpe*

Efter genforeningen overtog den danske stat Gråsten Slot og Gods, og skovene blev overdraget til Statsskovvæsenet. Fiskemesteren fulgte med, og blev officielt ansat på Sønderborg og Gråsten Distrikter i 1923, hvor han skulle passe begge distrikters fiskeri. 10 år senere ophørte hans arbejde for Sønderborg Distrikt, da der nu var blevet udvidet kraftigt

på Gråsten med anlæg af mange nye søer. Sidst i 30'erne begyndte Handkes helbred at skrante. Der blev derfor ansat en afløser ved H.C.Damgård, som ved Handkes død i 1939 overtog fiskemesterstillingen.

Under 2. verdenskrig var produktionen oppe over 2,5 tons karper om året. I 1948 blev der bygget en ny fiskemesterbolig - "Øhuset". Ligesom for Handke blev jobbet som fiskemester også for H.C.Damgård en livsstil, lige indtil han gik på pension i 1977. Fra 60'erne stagnerede salget af karper, for til sidst omkring 1980 helt at gå i stå. Ib Emler var ansat som den sidste fiskemester i Statsskovbruget fra 1977 til 1987. Man forsøgte at ændre produktionen til ålefiskeri. Det lykkedes ikke og sidst i 80'erne blev stillingen nedlagt.

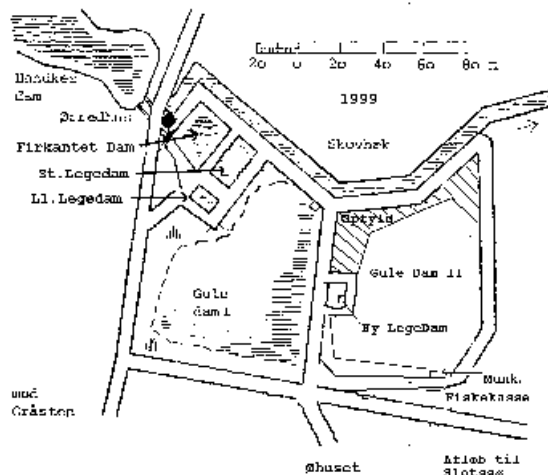
Gråsten Statsskovdistrikt genoptog karpedriften i 1990, for at fastholde det specielle sønderjydske stykke kulturhistorie karpedriften er. Skovløber Preben Vagn Knudsen varetager nu karpfiskeriet som en del af skovarbejdet.

Gråsten karpen

Stammen af karper havde fiskemester Handke med fra sin hjemegn Primkenau i det nuværende sydvestlige hjørne af Polen. Det er en robust race, der tåler klimaet godt. I avlen foretrakkes højryggede moderkarper, da det er på ryggen at det bedste kød sidder og der hvor der er færrest ben. Et særligt kendetegn for stammen er den gule halerod, der stadig kan ses. Det er hovedsageligt spejl- og læderkarper som benyttes.

Produktionen

KORT OVER DAMME VED FISKEMESTERENS HUS

For at yngle kræver de kønsmodne karper en vandtemperatur på omkring 20 grader. Dette opnås i den specielt indrettede yngledam eller 'legedam'. Det er en lavvandet dam på ca. 100 m² med en grøft langs kanterne. Når karperne har 'leget', klæber æggene fast til vegetationen på bunden. Moderkarperne fanges fra, og efter ca. 5-6 dage er æggene klægget. De små karpe-larver lever i godt en uge i legedammen, hvorefter de flyttes over i fortræksdammene Gule-Dam I og II. Her vokser de til hen på efteråret hvor de har nået en størrelse på ca. 15 cm og 130 gram. Herefter sættes ynglen ud i fededammene.

Fededammene

I fededammene, der er store lavvandede damme, går karperne i 2 til 3 år. De vokser da fra ca. 130 gram til ca. 1,5 – 2,5 kg, der

er den ideelle vægt for en salgskarpe.

Karperne fanges ved at tømme vandet af dammene om efteråret i oktober-november måned, og de salgsklare karper opsamles på den tørlagte bund. Herefter sættes de ud i Firkantetdam, hvor de renses for muddersmag eller 'klares' inden salget i december måned.

Salg

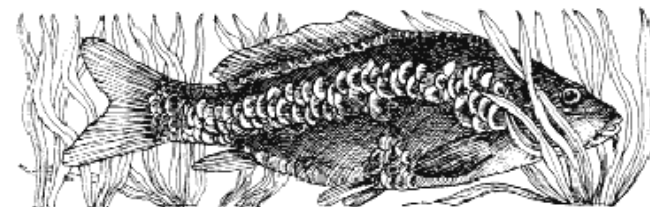

Som regel afholdes der hvert år i december måned salg af portionskarper en lørdag formiddag.

Gråsten Statsskovdistrikt

Egene, Felstedvej 14, 6300 Gråsten
Tlf. 74 65 14 64 e-mail d44@sns.dk
www.sns.dk/Graasten/index.htm

Karpedambruget på Gråsten Statsskovdistrikt

Skov- og Naturstyrelsen
der hører under Miljø- og Energiministeriet,
forvalter naturarealer over hele landet, og driften heraf
tilgodeser både friluftsmål, produktionshensyn og
beskyttelse af natur- og kulturværdier.

Skov- og Naturstyrelsen
Haraldsgade 53, 2100 København Ø
Tlf. 39 47 20 00 Internet: www.sns.dk

Skov- og Naturstyrelsen
Gråsten Statsskovdistrikt